

ÚJFALU

Újfalu. Egy eldugott, kis település, amelyet még a szomszédos községek is alig-alig ismernek. Gyakran megesik, hogy összetévesztik a közeli Szabadka azonos nevű városrészével. Mások azonnal egy ugyanilyen nevű bánáti falura gondolnak, és nagyot néznek, amikor én, aki itt élek, elmagyarázom, hol is van Újfalu. Nem bonyolult. Bácska északkeleti részén bújik meg, Magyarokanizsától délnyugatra. Magyarokanizsa község legkisebb települése, és egyben a legfiatalabb is. Az ismeretlen kis falu közvetlen szomszédja a magyarok lakta Orom és a zömében szerbek lakta Velebit.

A történet egészen a második világháború utáni első évekig nyúlik vissza, és a magántulajdonban lévő földterületek államosítása előzte meg. Ezek a szántóföldek adták az alapját annak a mezőgazdasági birtoknak, amely a falu szíve, lelke és gerince volt. A házakat a munkások részére építették. Az úgynevezett *verett falú* házak a tervek szerint csillagot formáztak volna. Tervezőjük, egy szovjet építészmérnök így álmodta meg, és a falu eredetileg a Csillagfalu nevet kapta volna. A történet ama része nem ismert, hogy végül miért is nem épült meg a teljes falu. Mivel azonban a csillag nem készült el, már a név sem állta meg a helyét. Újfalu lett a neve, mert akkor még igazán új volt.

Érdekessége, hogy bár típusházakról beszélünk, ezek mégsem voltak egyformák. A mai Jókai Mór (akkor még Edvard Kardelj) utca első része, amely a birtokhoz közelebb esik, úgynevezett ikerházakból áll. Ezek az ikerházak két családnak adtak otthont. Abban

az időben a családok nem három-négy, hanem gyakran nyolc-tíz főből álltak. Az idősebbek elmondása alapján néha még a garázst vagy más melléképületet is szobává alakították, ha egy-egy újonnan idetelepült munkás számára nem jutott már hely. Az építkezések nyomai a mai napig láthatók a közfalakon. Egy-egy ablak vagy ajtó eltüntetése még hatvan év múltán is meglátszik ezeken a házakon, attól függően, mennyire volt hozzáértő az, aki az átalakítást végezte.

A kezdeti időszakban az infrastruktúra sem állt a helyzet magaslatán. A vizet közös kútból húzták, majd később két háznak volt egy kútja. Akik használták ezeknek a kutaknak a vizét, azt mesélik, hogy bővizűek voltak, a vizük pedig minőséges. Az áramellátást helyileg oldották meg. A már említett Jókai Mór utca első házát akkor tejházként használták, és itt működött a falu villanytelepe is. Akik még emlékeztek rá, azt mondták, a villanytelep egy traktor segítségével üzemelt. Reggel hét és este tíz óra között villanykörték világítottak a szobákban, és rádió szólt, vagy nézhatték a televíziót. Később azután jött a vezeték ivóvíz, és a falut a villanyhálózathoz csatolták. A mezőgazdasági birtokon közben gőzerővel folyt a munka. Magyarok, szerbek, bosnyákok, horvátok dolgoztak együtt, cserélődtek, jöttek-mentek. Gabonaféléket, ipari növényeket termesztettek, baromfit, sertést, szarvasmarhát, lovakat és juhokat neveltek, hizlaltak, vettek, eladtak. A birtoknak saját vágóhidja is volt, előbb a villanytelep mellett, majd egy újabb építésű, a célnak megfelelő épületben.

A falunak akkoriban saját pékje is volt. A pékség épületébe költözött be később, némi átalakítás után, a birtok igazgatósága. Sőt, a pékséggel szemben fekvő kocsmá épületét munkásétkezdévé alakították. A kezdeti nehézségek ellenére ez a három utca (Jókai Mór, Herceg János, Móricz Zsigmond) az 1948-as népszámlálási adatok szerint mégis 435 lelket számlált. Ez természetesen nem nagy lélekszám a szomszédos Oromhoz képest, amely már akkor is jóval nagyobb és népesebb volt. Ám a későbbi, valamint a jelenlegi adatokhoz viszonyítva az akkori

lélekszám csúcsteljesítménynek számított a faluban. 1953-ban már valamivel kevesebben, 429-en éltek itt. Ezt követte az 1961-es népszámlálás, amikor már csupán 390-en laktak. Még később, 1971-ben Újfalú népessége már 332, tíz évvel később, 1981-ben pedig hirtelen 300 főre csökkent. 1991-ben, váratlan fordulatként, 336 lakost számláltak. A 2002-es népszámlálás eredménye azonban aggasztó: 211 fő. Ez a szám 2015-re mindössze 92 főre apadt. Az utolsó adatot gyors fejszámolással hoztam össze, hiszen már annyira kevesen élünk itt, hogy fejben képes vagyok megszámolni az embereket. És egyre fogyunk. Sok az idős ember, az elhalálozások száma magas.

A fiatalok, akik ide születtek, itt nőttek fel, és talán itt képzelték el az életüket, elhagyták a falut, vagy éppen arra készülnek, hogy elmenjenek, minél messzebbre. Nem ritkán hallom ezt: „csak minél messzebbre innen”. Itt már nincs semmi. Persze, hogy nincs, mert elmegyünk, mert elmentek, és mert a falu szíve, lelke és gerince megsemmisült. A birtok, ami az itt élőknek megélhetést, fizetést, nyugdíjat biztosított, szép lassan elindult az enyészet felé. De ez sem ment egyik napról a másikra. Eleinte észre sem vettük. Nekem gyermekként csak az tűnt fel, hogy már nincsenek a lovak, amiket szerettem. Mindez az 1990-es évek közepén történt.

A '90-es évek végén az akkori igazgató, akit mindenki jó emlékezetében őriz, meghalt. Egy ideig megbízott igazgató és igazgatótanács irányította a vállalatot, de akkor már nagyon sokan tudták, hogy itt a vége, közeleg az elkerülhetetlen privatizáció. És, mint a privatizáció esetében általában, két lehetőség volt: vagy megerősödik a vállalat, és akkor visszatér az élet a faluba is, vagy még jobban tönkremegy, és vele semmisül meg a falu is. Sajnos az utóbbi eshetőség vált valóra. Azóta a birtok már kétszer gazdát cserélt, de minden cserénél csak rosszabb lett a helyzet.

Ha végigmegyek az utcánkon, azt látom, hogy minden második ház üres. Az egyik össze is dőlt a múlt évben, rá a járdára. Eltakarítottuk, mást nem tehattünk. Ha benézek a birtok udvarára, azt látom, hogy a régi ta-

karmányraktár teteje már sehol sincs, és az egykori savanyító ablakait is elvitték oda, ahol nagyobb szükség volt rájuk. Ugyanígy mennek el az emberek is oda, ahol nagyobb a szükség rájuk. Egy nap üresen marad az utolsó ház is, és akkor a legfiatalabb település megszűnik létezni. Megsemmisül, mint Macondo. Kialszik a csillag, ami sohasem létezett.

